

Systémy manažérstva environmentu ako významný spoločenský prínos¹

Marta Karkalíková² – Alica Lacková³ – Ivan Hlavatý⁴

Environmental management systems as a significant social contribution

Abstract

The paper deals with the identification of the reasons for implementation of environmental management systems, which are a decisive factor for organizations. It was ascertained whether organizations, that have an environmental management systems in place, have implemented other management systems as well. The way of implementation of environmental management systems, their importance for organizations and social contribution of their implementation was examined. To achieve this, the research was based on analysis of the current state of theoretical and practical knowledge of environmental management systems. The primary survey was carried out in the form of a questionnaire, which provided information on the implementation of environmental management systems as a significant social contribution to environmental policy. An effective and efficient environmental management system leads to long-term economic prosperity, increased performance and strengthened the market position of a business entity in a competitive environment.

Key words

corporate social responsibility, environmental policy, environmental management, implementation of management systems, environment

JEL Classification: Q50, Q56

Received: 19.3.2020 Accepted: 24.3.2020

Úvod

Spoločensky zodpovedné podnikanie vychádza z dobrovoľného presvedčenia podnikateľov správať sa zodpovedne voči svojmu okoliu a začleňovať do svojho podnikania ekonomické, sociálne a ekologické aspekty. Prínosom spoločenskej zodpovednosti je zvýšenie produktivity, konkurenčnej výhody a ochrany životného prostredia. Takmer všetky produkty a služby sú vo vzájomnej interakcii, pôsobnosti s prírodou a životným

¹ Príspevok vznikol v rámci riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0543/18 „Význam dizajnu produktov pri spotrebiteľskom rozhodovaní a perspektívy zvyšovania vplyvu dizajnu na tvorbu konkurenčného postavenia firiem pôsobiacich v Slovenskej republike“.

² doc. RNDr. Marta Karkalíková, CSc., Ekonomická univerzita v Bratislave, Obchodná fakulta, Katedra tovaroznalectva a kvality tovaru, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, e-mail: marta.karkalikova@euba.sk

³ doc. Ing. Alica Lacková, CSc., Ekonomická univerzita v Bratislave, Obchodná fakulta, Katedra tovaroznalectva a kvality tovaru, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, e-mail: alica.lackova@euba.sk

⁴ Ing. Ivan Hlavatý, Ekonomická univerzita v Bratislave, Obchodná fakulta, Katedra informatiky obchodných firiem, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, e-mail: ivan.hlavaty@euba.sk

prostredím. Uvedené skutočnosti a prísnejšia environmentálna legislatíva motivujú nielen podnikateľské, ale aj iné subjekty k uvedomejším aktivitám, ktoré prispievajú k ochrane životného prostredia. Realizáciou uvedomejších aktivít na podporu ochrany životného prostredia sa uplatňuje stratégia prevencie, pričom jednou z možných je implementácia systémov manažérstva environmentu, ktoré poskytujú výhody nielen z environmentálneho, ale aj zo spoločenského hľadiska.

Význam manažérstva environmentu spočíva v tom, že umožňuje riadiť environmentálne problémy v organizácii plánovaným a systematickým spôsobom a pomocou neho identifikovať cesty k neustálemu zlepšovaniu environmentálneho správania. Systém je vhodný pre všetky typy organizácií bez rozdielu ich veľkosti a aktivít, ktoré v nich prebiehajú. Je tiež jedno či patria do verejného alebo súkromného sektora, musia sa zaoberať problematikou, ako dosiahnuť a preukázať vhodné environmentálne správanie riadením vplyvov svojich činností, produktov a služieb na životné prostredie. Robia tak v súvislosti so sprísňujúcou sa legislatívou, s rozvojom hospodárskych politík a s ďalšími opatreniami podporujúcimi ochranu životného prostredia a so všeobecne narastajúcim záujmom zainteresovaných strán o environmentálne problémy a udržateľný rozvoj (Pechancová et al., 2019). Cieľom európskej environmentálnej politiky sú:

- zachovanie, ochrana a zlepšovanie kvality životného prostredia,
- racionálne využitie prírodných zdrojov,
- ochrana ľudského zdravia,
- podpora opatrení na medzinárodnej úrovni, ktoré sú určené na riešenie regionálnych alebo globálnych problémov (predovšetkým boj proti klimatickým zmenám).

Jedným z cieľov environmentálnej politiky je aj to, že v roku 2050 by sme mali žiť v súlade s ekologickými limitmi našej planéty. (European Commission, 2018) Zdravé životné prostredie a prosperita by mali vychádzať z cirkulárnej ekonomiky a prírodné zdroje by sa mali využívať trvalo udržateľným spôsobom (D'Souza et al., 2018). Cieľom sú:

- zvyšovanie efektívnosti využívania zdrojov, podpora konkurencieschopného, zeleného nízko-uhlíkového hospodárstva,
- zlepšovanie a ochrana prírodného kapitálu Európskej únie,
- ochrana zdravia občanov Európskej únie pred rizikami a nepriaznivými vplyvmi, ktoré súvisia s kvalitou životného prostredia,
- zabezpečenie využívania najmodernejších poznatkov vedy pri tvorbe environmentálnej politiky,
- zabezpečenie lepšieho výkonu právnych predpisov Európskej únie týkajúcich sa ochrany životného prostredia a klímy,
- zlepšovanie trvalej udržateľnosti miest v Európskej únii,
- prepojenia environmentálnej legislatívy s ďalšou nadväzujúcou legislatívou,
- zlepšovanie efektívnosti Európskej únie pri riešení nielen regionálnych, ale aj globálnych problémov (zmena klímy a životné prostredie).

Systémy manažérstva environmentu sú neoddeliteľnou súčasťou manažérskych systémov organizácií. Poskytujú systematický rámec pre vytvorenie funkčnej stratégie s cieľom ochrany životného prostredia, zavedenia účinných nástrojov na realizáciu zvolenej stratégie a na hodnotenie sledovaných ukazovateľov za účelom dosiahnutia stanovených cieľov.

1 Metodika práce

Cieľom príspevku je identifikovať dôvody implementácie systémov manažérstva environmentu, ako významného spoločenského prínosu, ktorý sú rozhodujúcim faktorom pre organizácie. Použili sa viaceré metódy skúmania, pričom objektom skúmania boli organizácie pôsobiace vo všetkých krajoch Slovenska, ktoré mali implementovaný systém manažérstva environmentu.

Príspevok je založený na dostupných primárnych a sekundárnych dátach súvisiacich s danou témou. Teoretické poznatky o systémoch manažérstva environmentu sme získali z dostupnej domácej a zahraničnej literatúry, voľne dostupných internetových zdrojov a iných materiálov zaoberajúcich sa problematikou, ktorá sa týka významu implementácie systémov manažérstva environmentu ako konkurenčnej výhody v prostredí globalizácie.

Primárny prieskum bol realizovaný metódou dopytovania prostredníctvom štandardizovaného dotazníka, ktorý bol distribuovaný elektronicky, prípadne osobne v tlačenej forme. Bol rozdelený do viacerých oblastí tak, aby na základe získaných výsledkov bolo možné identifikovať aj spoločenský prínos zavádzania systémov manažérstva environmentu. Výskumná vzorka bola zostavená z organizácií zameraných na rôzne ekonomické činnosti, ktoré pôsobia v Slovenskej republike a tvorilo ju 77 podnikateľských subjektov. Celkovo bolo oslovených 215 organizácií, avšak nie všetci respondenti dotazník vyplnili, resp. niektoré dotazníky neboli vyplnené správne, a preto neboli zahrnuté do výskumnej vzorky.

Pri spracovaní sme použili vedeckú metódu analýzy, ktorú je možné uplatniť pri rôznych výskumných postupoch. Metódu sme aplikovali pri spracovaní informácií z odborných publikácií, keď sme potrebovali vyčleniť informácie o systémoch manažérstva environmentu, environmentálnej politike ako spoločenskej zodpovednosti organizácie. Aplikovali sme aj metódu komparácie pri hľadaní zhodných a rozdielných vlastností pri zlepšení stavu životného prostredia.

Číselné a vzťahové argumenty boli vyhodnotené prostredníctvom využitia matematicko-štatistických metód. Jednotlivé analyzované výstupy boli zosumarizované v tabuľkovej a grafickej podobe.

2 Výsledky a diskusia

2.1 Charakteristika súčasného stavu v skúmanej problematike

V súčasnej dobe organizácie vykonávajú environmentálne preskúmania alebo audity, aby posúdili svoje environmentálne správanie a jeho spoločenský prínos. Aby boli efektívne, je potrebné ich vykonávať v rámci štruktúrovaného systému manažérstva, ktorý je jednotný pre celú organizáciu. Medzinárodné normy pre oblasť environmentálneho manažérstva majú poskytnúť organizáciám prvky efektívneho systému manažérstva environmentu, ktoré je možné začleniť medzi ostatné manažérske požiadavky, a tak pomáhať organizáciám dosiahnuť ich environmentálne a hospodárske ciele (Culley,

2019). Organizácie k zavedeniu systému riadenia ochrany životného prostredia prístupujú dobrovoľne s cieľom:

- vytvárať podmienky na udržanie a zlepšovanie svojej ekonomickej výkonnosti,
- odlíšiť sa a uplatniť v národnej i medzinárodnej konkurencii,
- akceptovať požiadavky trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti.

Implementácia systémov manažérstva environmentu sa riadia aktivity organizácie tak, aby nespôsobovali degradáciu životného prostredia. Cieľavedomým zlepšovaním jednotlivých procesov a aktivít, môže organizácia prispievať nielen k lepšiemu životnému prostrediu, ale súčasne aj k zníženiu svojich nákladov, čo sa pozitívne odrazí na jej zisku (Junguitu & Allur, 2019).

So zavedením systému manažérstva environmentu má každá organizácia možnosť efektívnejšie dosahovať ciele environmentálnej politiky. Pre účinné zavedenie je potrebné, aby boli tieto ciele strategicky prepojené aj s inými manažérskymi systémami organizácie. To poskytuje nové možnosti na ich zlepšovanie ako celku a prináša organizáciám ďalšie súvisiace spoločenské prínosy. Medzi oblasti zlepšovania patria napríklad lepšie pochopenie a uspokojenie potrieb zákazníka, znížovanie výskytu chýb v riadiacom, ako aj produkčnom procese, zlepšovanie integrity kolektívu zamestnancov a ich pozitívneho postoja k imidžu organizácie, či celkové zvyšovanie kvality a efektívnosti aktivít organizácie. Tieto pozitívne zmeny majú následne pozitívny vplyv na celkové vnímanie organizácie zo strany spoločnosti (Darabont et al., 2019).

Z pohľadu prínosu zavádzania systémov manažérstva environmentu majú organizácie možnosť zvoliť si tri rôzne prístupy na uplatnenie environmentálnej problematiky a vytvorenie ako aj dosiahnutie strategických cieľov. Jedným z najmenej akceptovateľných prístupov je celkový nezáujem organizácie o riešenie environmentálnych problémov. Pri druhom prístupe už organizácia síce akceptuje vzniknutý environmentálny problém, avšak pri tomto prístupe vznikajú vážne škody na životnom prostredí, pretože sa tieto problémy riešia až vtedy, keď sa stane neočakávaná udalosť, alebo keď environmentálny problém prerastie do takých rozmerov, že je neakceptovateľný a životu nebezpečný. Posledný prístup predstavuje najefektívnejšie riešenie pre dlhodobu udržateľný rozvoj, pretože je to aktívny, systematický prístup organizácie k problematike environmentálnej zodpovednosti. Pre organizácie, ktoré si vyberajú tento aktívny prístup, je environmentálna zodpovednosť stabilnou súčasťou ich strategických plánov a ich environmentálne zamerané ciele napĺňajú napríklad aj prostredníctvom zavádzania systémov manažérstva environmentu. Komplexnosť takéhoto prístupu spočíva v realizácii všetkých dôležitých krokov, ako je analýza existujúceho stavu organizácie, jej aktivity v oblasti ochrany životného prostredia, vytvorenie strategických plánov a aktívna realizácia opatrení s cieľom zníženia environmentálnych záťaží organizácie na životné prostredie (Nadae et al., 2019).

V priebehu vývoja manažérstva environmentu sa vytvára množstvo rôznych nástrojov environmentálneho manažérstva. Medzi tieto nástroje patria napríklad systémy environmentálneho riadenia, environmentálny audit, environmentálne hodnotenie a označovanie produktov, ekologický profil podniku, ekobilancie a podobne. Tieto nástroje predstavujú dobrovoľné aktivity podnikov (Ozusaglam, 2018) a ovplyvňujú reguláciu produktov a politiku nielen v krajinách Európskej únie, ale aj v celom svete. Základné environmentálne nástroje podniku sú:

nástroje orientované na produkty: environmentálne hodnotenie životného cyklu výrobkov, environmentálne označovanie výrobkov (eco-labeling), integrovaná produktová politika, zelené nakupovanie a ekodizajn,

nástroje orientované na procesy: systémy manažérstva environmentu a Schéma Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit – EMAS, environmentálne manažérske účtovníctvo, environmentálny audit, hodnotenie environmentálneho profilu a čistejšia produkcia.

V záujme trvalo udržateľného rozvoja je potrebné podporovať neustále zlepšovanie celkového dopadu produktov na životné prostredie, a preto už v procese ich návrhu musia byť splnené environmentálne požiadavky na daný produkt označované ako ekodizajn (Papagiannakis et al., 2019). Ktorého cieľom je navrhnuť ako znížiť, alebo úplne eliminovať, jednotlivé negatívne environmentálne vplyvy produktu. Súčasťou procesu je aj navrhnutie potrebných organizačných zmien a spôsobu, ako efektívne zlepšiť environmentálny profil produktu (Brogi, & Menichini, 2019).

Ekodizajn je súčasťou environmentálnej politiky (García-Sánchez, et al., 2019), ktorej cieľom je vstúpiť do výrobných a spotrebných rozhodnutí subjektov trhu produktov a služieb a dosiahnuť zmenu, ktorá predpokladá uplatnenie nástrojov a metód, ktoré zabezpečia vysokú environmentálnu účinnosť, redukciu environmentálnych škôd, pri dosahovaní požadovanej ekonomickej účinnosti (Jugend, et al., 2020). Systémy environmentálneho manažérstva sú jedným z účinných nástrojov pri riadení a znižovaní negatívnych vplyvov na životné prostredie, a preto je dôležité, aby si členské štáty Európskej únie ale aj jednotlivé organizácie uvedomili dôležitosť implementácie systémov manažérstva environmentu.

Významným prínosom implementácie systémov manažérstva environmentu je identifikovanie, monitorovanie a dodržiavanie rozličných environmentálnych požiadaviek, čo sa v konečnom dôsledku odrazí aj na znížení nákladov (Hammar, M., 2018).

Environmentálnu politiku organizácie predstavujú ciele a zásady jej aktivít vzhľadom na životné prostredie, vrátane plnenia podmienok všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj záväzok neustále zlepšovať svoje environmentálne správanie. Tvorí rámec na určenie a preskúmanie dlhodobých a krátkodobých environmentálnych cieľov. Dlhodobý environmentálny cieľ predstavuje celkový, cieľ vyplývajúci z environmentálnej politiky určený organizáciou. Krátkodobým environmentálnym cieľom je podrobná, vyčísliteľná požiadavka na správanie využiteľná pre organizáciu alebo jej časť vyplývajúca z dlhodobého environmentálneho cieľa, ktorú je potrebné určiť a splniť, aby bol dosiahnutý stanovený dlhodobý cieľ.

Dosahovanie rovnováhy medzi životným prostredím, spoločnosťou a ekonomikou sa považuje za dôležité pri uspokojovaní potrieb súčasnosti bez toho, aby bola ohrozená schopnosť budúcich generácií uspokojovať svoje potreby. Udržateľný rozvoj, transparentnosť a osobná zodpovednosť sa stávajú dôvodmi, že organizácie implementujú systémy manažérstva environmentu. Medzinárodná norma *ISO 14001:2015 Systémy manažérstva environmentu. Požiadavky s pokynmi na použitie*, špecifikuje požiadavky na systém manažérstva environmentu, ktorý organizácia môže použiť na zlepšenie svojho environmentálneho správania. Norma poskytuje organizáciám rámec na ochranu životného prostredia a definuje požiadavky, ktoré im pomôžu dosahovať stanovené ciele. Je

určená na použitie organizáciou, ktorá sa usiluje riadiť svoje environmentálne zodpovednosti systematickým spôsobom a tým prispieva k environmentálnemu pilieru udržateľnosti.

Hodnotenie ekonomickej efektívnosti podľa systémov manažérstva environmentu a Schémy Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit závisí od výpočtu výšky výnosov, resp. úspor organizácie z ich zavedenia a sumarizácie nákladov na ich dosiahnutie prostredníctvom ukazovateľov návratnosti vloženého kapitálu na zavedenie, udržanie a zlepšenie systémov environmentálneho manažérstva a ukazovateľov efektívnosti. Pri implementácii systémov environmentálneho manažérstva sa rozlišujú *interné* a *externé náklady*.

Externé náklady týkajúce sa implementácie systémov environmentálneho manažérstva zahŕňajú náklady na certifikáciu v prípade environmentálnych manažérskych systémov podľa normy ISO 14001 a na registráciu v prípade Schémy Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit, náklady na konzultácie (školenia, audit, počiatočné hodnotenie a pod.). Externé náklady pri Schéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit sú len o niečo vyššie ako pri implementácii environmentálnych manažérskych systémov podľa normy ISO 14001. Dôvodom toho sú povinne zverejňované environmentálne vyhlásenia.

Interné náklady závisia od veľkosti organizácie a oblasti ekonomickej činnosti. Tvoria ich náklady na implementáciu a udržanie systému. Dôsledné vyčíslenie nákladov potrebných na vybudovanie a udržanie environmentálnych manažérskych systémov podľa normy ISO 14001 je pomerne náročné a závisí od:

- environmentálneho profilu,
- veľkosti organizácie,
- rozsahu poradenských služieb,
- rozsahu už implementovaných a funkčných prvkov týkajúcich sa starostlivosti o životné prostredie.

Je možné ich odhadnúť pre stredne veľké podniky, ak sa venovali problematike ochrany životného prostredia ešte pred implementáciou systémov environmentálneho manažérstva. Potrebné náklady na udržanie systémov environmentálneho manažérstva sú počas nasledujúcich rokov nižšie v porovnaní s prvým rokom. Je však ťažké ich určiť, keďže každá organizácia je špecifická.

Systémy environmentálneho manažérstva sú nástrojom, ktorý je založený na princípoch systému manažérstva, sú ukazovateľom konkurencieschopnosti, poskytujú záruku excelentnosti a tvoria súčasť celkového systému riadenia organizácie. Systémy environmentálneho manažérstva sú navrhované, aby pomáhali znižovať negatívne vplyvy na životné prostredie a prispievali k jeho ochrane. Ich implementáciou organizácia akceptuje zodpovedný prístup k identifikácii možných rizík a poukazuje na ohľaduplný a environmentálny prístup k ochrane a starostlivosti životného prostredia.

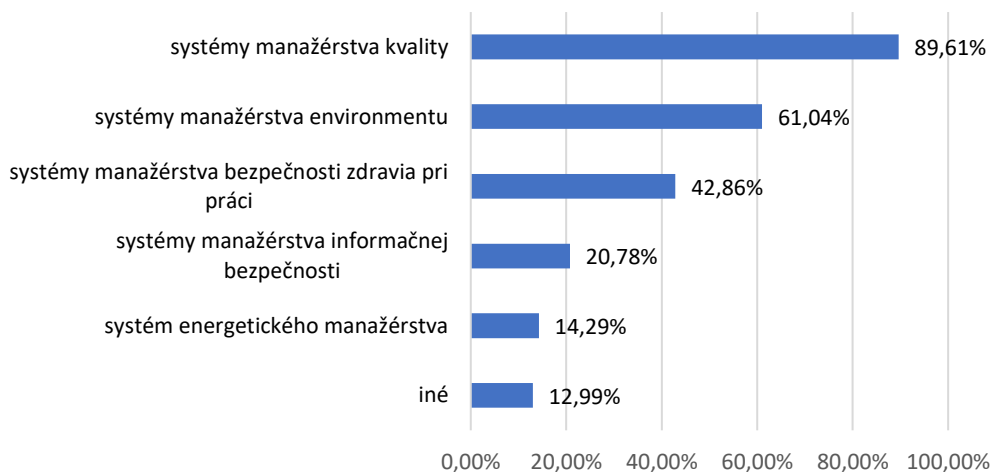
2.1 Spoločenský význam zavádzania systémov manažérstva environmentu

Zodpovednosť organizácie, a to spoločenská aj environmentálna, a jej rešpektovanie v podnikovej kultúre a vízií, ako aj jej aktívna aplikácia do podnikateľských stratégií a aktivít prostredníctvom environmentálnych systémov manažérstva, je veľmi dôležitou súčasťou environmentálnej politiky celej spoločnosti. Environmentálny vplyv aktivít organizácií má veľký spoločenský význam. Organizácie si zavádzajú systémy manažérstva environmentu najmä z dôvodov ekonomických (zníženie nákladov z hľadiska eliminácie pokút, zníženie spotreby energie, možnosť vstupu na nové trhy), technických (technologické inovácie), organizačných (proaktívny prístup k riešeniu problémov, dodržiavanie environmentálnej legislatívy, eliminácia environmentálnych rizík).

Systémy environmentálneho manažérstva sú súčasťou uceleného systému riadenia vzájomne poprepájaných prvkov určujúcich zodpovednosti riadenia nasmerované k znižovaniu negatívnych vplyvov a k zvyšovaniu úrovne ochrany a starostlivosti o životné prostredie. Tvoria súhrn medzinárodných noriem použiteľných pre organizácie vo všetkých odvetviach. Ich implementovaním sa umožňuje poukázať na prípadné riziká, čo vedie k predchádzaniu environmentálnym haváriám.

Každá organizácia, ktorá sa zúčastnila na prieskume, mala implementovaný aspoň jeden zo systémov manažérstva, pričom sa jednalo o 77 subjektov ako je zobrazené na grafe 1.

Graf 1 Prehľad implementovaných systémov manažérstva v organizáciách



Zdroj: vlastné spracovanie

Za účelom zistenia implementácie systémov manažérstva environmentu a ich vplyvu na spoločenský prínos bol realizovaný prieskum. Tento bol zameraný na identifikáciu praktických skúseností s implementáciou systémov manažérstva environmentu v podnikateľských subjektoch pôsobiacich na Slovensku. Zist'ovalo sa či organizácie, ktoré majú zavedený systém manažérstva environmentu majú zavedené aj iné systémy manažérstva a tiež sa identifikoval spoločenský prínos zavádzania týchto systémov.

Organizácie si mohli vybrať z viacerých možností. Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že ISO 9001:2015 Systémy manažérstva kvality. Požiadavky, má zavedených 69 organizácií (89,61 %). Z celkového počtu zúčastnených respondentov len 8 organizácie nemá zavedený systém manažérstva kvality, z čoho môžeme usúdiť, že zavedenie tohto systému považujú organizácie za dôležité. Viac ako polovica, 47 (61,04 %) organizácií má zavedený ISO 14001:2015 Systémy manažérstva environmentu. Požiadavky s pokynmi na použitie. Podľa normy ISO 45001:2019 Systém manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia. Požiadavky s usmernením na používanie, má implementovaných 33 (42,86 %) organizácií. Medzi systémy ktoré sú implementované zriedkavejšie patria systémy podľa noriem: ISO 27001 Informačné technológie. Bezpečnostné metódy. Systémy riadenia informačnej bezpečnosti. Požiadavky 16 organizácií (20,78 %) a podľa normy ISO 5001 Systémy energetického manažérstva. Požiadavky na orgány vykonávajúce audit a certifikáciu systémov energetického manažérstva 11 organizácií (14,29%). Iný systém manažérstva ako uvádzame má zavedených 10 (12,99 %) respondentov.

Implementácia systémov manažérstva je významným krokom smerujúcim k udržaniu a k zlepšeniu trhovej pozície organizácie. V priebehu posledných dvoch desaťročí počet zavádzania rôznych systémov manažérstva na národnej a medzinárodnej úrovni vzrástol. Systémy manažérstva environmentu často nie sú v organizáciách ojedinelým systémom manažérstva, ktorý by organizácie zavádzali, pretože rastie požiadavka zo strany spoločnosti na riešenie problémov environmentálnej záťaže na životné prostredie a snaha o zabezpečenie dlhodobu udržateľného rozvoja podnikania.

Manažérske systémy sú dané komplexným súborom noriem, ktoré striktné určujú jednotlivé kroky pri ich zavádzaní do praxe. Cieľom manažérskych systémov je organizovať a riadiť procesy v podniku tak, aby viedli k získaniu rôznych výhod.

Respondenti sa tiež vyjadrili k povinnému a dobrovoľnému zavádzaniu systémov manažérstva environmentu. Z celkového počtu 47 organizácií, ktoré mali zavedený systém manažérstva environmentu podľa ISO 14001:2015 sa nadpolovičná väčšina, 25 (53,19%) organizácií, stotožňovala so súčasným stavom, čo znamená, že súhlasia s tým, že zavádzanie systémov manažérstva environmentu by malo byť povinné iba pre organizácie, ktoré produkujú najväčšiu záťaž pre životné prostredie. Necelá tretina, t. j. 14 organizácií (29,79%) bola názoru, že zavádzanie systémov manažérstva environmentu by malo byť povinné pre všetky organizácie, a najmenej organizácii sa vyjadrilo, že zavádzanie systémov manažérstva environmentu by malo byť dobrovoľné pre všetky organizácie 8 (17,02%). Štruktúra organizácií z hľadiska priorit povinnosti a dobrovoľnosti zavádzania systémov manažérstva environmentu je uvedená v grafe 2.

Respondenti pri tejto prieskumnej otázke mali na výber z viacerých možností a ich počet výberu nebol nijakým spôsobom obmedzený. Takmer všetky organizácie sa v percentuálnom vyjadrení zhodli, že najvýznamnejším spoločenským prínosom environmentálnej politiky je zlepšenie stavu životného prostredia, čo uviedlo 44 (93,62 %) respondentov.

Graf 2 Spôsob zavádzania systémov manažérstva environmentu

Zdroj: vlastné spracovanie

Druhým najdôležitejším spoločenským prínosom týchto aktivít bolo podľa 29 organizácií (61,70 %) zlepšenie dlhodobej udržateľnosti podnikania. Za tretí najdôležitejší spoločenský prínos je považovaný podľa respondentov zvýšenie efektívnosti využitia energetických zdrojov - 17 organizácií (36,17 %). Za dôležitý spoločenský prínos považovalo 13 (27,66 %) respondentov aj podporu inovácií zameraných na environmentálne ciele. Počet organizácií z hľadiska názoru na oblasť spoločenského prínosu zavádzania systémov manažérstva environmentu je uvedený v tab.1 a znázornený v grafe 3.

Tab. 1 Spoločenský prínos zavádzania systémov manažérstva environmentu

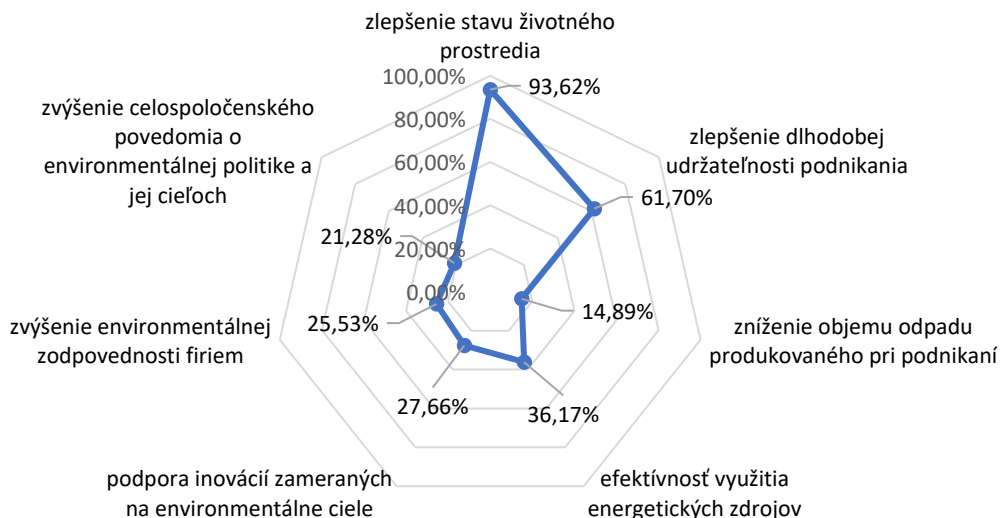
| Oblasť spoločenského prínosu | Počet | Percentá |
|--|-------|----------|
| Zlepšenie stavu životného prostredia | 44 | 93,62 % |
| Zlepšenie dlhodobej udržateľnosti podnikania | 29 | 61,70 % |
| Zníženie objemu odpadu produkovaného pri podnikaní | 7 | 14,89 % |
| Efektívnosť využitia energetických zdrojov | 17 | 36,17 % |
| Podpora inovácií zameraných na environmentálne ciele | 13 | 27,66 % |
| Zvýšenie environmentálnej zodpovednosti organizácií | 12 | 25,53 % |
| Zvýšenie celospoločenského povedomia o environmentálnej politike a jej cieľoch | 10 | 21,28 % |

Poznámka: respondenti mohli označiť viac odpovedí, percentuálny podiel je vypočítaný pre celkový počet 47 respondentov

Zdroj: vlastné spracovanie

Prieskum nám potvrdil, že organizácie aktívne pristupujú k zavádzaniu systémov manažérstva a rozumne ich začleňujú do ich vnútorných procesov tak, aby ich synergiou získali maximálny spoločenský prínos či už vo forme úspory nákladov, zlepšenia kvality produktov a služieb, zvýšenej spokojnosti zákazníkov, zvýšenej bezpečnosti zamestnancov či minimalizácie negatívnej environmentálnej záťaže vyplývajúcej z ich produkčnej činnosti.

Graf 3 Spoločenský prínos zavádzania systémov manažérstva environmentu



Zdroj: vlastné spracovanie

Implementácia systémov manažérstva environmentu je na dobrovoľnej báze. Jedná sa o systematické a štruktúrované systémy, ktoré uplatňujú pružnejšie a integrovanejšie kroky na znižovanie negatívnych výsledkov aktivít organizácie na životné prostredie. Používajú ich organizácie pôsobiace v rôznych oblastiach za účelom starostlivosti o životné prostredie a zvyšovanie jeho kvality, obmedzenie nadmernej produkcie odpadov, zníženie spotreby energie, vody a produkcie emisií, čím dosiahnu zníženie nákladov na výrobu produktov, alebo poskytovanie služieb. Implementácia systémov manažérstva environmentu vedie organizácie k plneniu legislatívnych a ďalších požiadaviek, k neustálemu zlepšovaniu environmentálneho správania, ktoré je založené na proaktívnom prístupe a znižovaní environmentálnych rizík. Efektívne fungujúce a environmentálne zodpovedné organizácie sú dôležitým prvkom snahy celej spoločnosti o dlhodobu udržateľný rozvoj.

Záver

Spoločensky zodpovedné podnikanie je nástroj, ktorý podnikateľskému prostrediu umožňuje aktívne sa podieľať na udržateľnom rozvoji, čo je snahou a dlhodobým cieľom Európskej únie. Implementácia systému manažérstva environmentu má pre organizácie viacero vzájomne súvisiacich prínosov, ktoré sú spájané s motiváciou organizácií pre ich zavedenie. Aj keď z prieskumu vyplýva, že najčastejšou motiváciou pre zavedenie systému manažérstva environmentu je zvyšujúci sa záujem o ochranu a zlepšenie životného prostredia (93,62 %), nie je to jediným spoločenským prínosom, ktorý ovplyvňuje rozhodnutie organizácie implementovať uvedený systém. Medzi ďalšie skutočnosti, ktoré môžu prispieť k spoločensky zodpovednému podnikaniu možno zaradiť aj zlepšenie dlhodobej udržateľnosti podnikania, snahu o znižovanie množstva odpadu produkovaného pri podnikaní a zvyšovanie efektívnosti využívania energie. Ako vyplynulo z výsledkov realizovaného prieskumu efektívnosť implementácie systémov manažérstva je pre organizáciu veľmi dôležitá z dlhodobého hľadiska. Systémy manažérstva environmentu prinášajú do interného prostredia benefity, ale zároveň aj bariéry, ktoré sa môžu prejaviť pri samotnej implementácii a následnej certifikácii, alebo aj v celom procese. Proaktívny prístup organizácií k zavádzaniu a udržiavaniu funkčných certifikovaných systémov manažérstva má pozitívny vplyv na podporu rozvoja environmentálnej zodpovednosti spoločnosti ako celku.

Výsledky prieskumu potvrdili, že deklarovaná environmentálna politika a spoločenská zodpovednosť organizácie napomáhajú efektívnej výmene informácií v rámci vnútorných manažérskych a produkčných procesov organizácie. Dobré meno organizácie a jej spoločenská zodpovednosť s proaktívnym prístupom k environmentálnej zodpovednosti organizácie v rámci vlastných vnútorných procesov aj v rámci celej spoločnosti sú výraznými pozitívnymi nástrojmi pre posilňovanie konkurencieschopnosti organizácie.

Zoznam bibliografických odkazov

- Brogi, S. & Menichini, T. (2019). Do the ISO 14001 Environmental Management Systems Influence Eco-innovation Performance? Evidences from the EU Context. *European Journal of Sustainable Development*, 8(4), 292.
- Culley, W. C. (2019). Environmental Management Systems Audit. *Environmental and Quality Systems Integration*, 195–225.
- Darabont, D. C., Bejinariu, C., Baciú, C. & Bernevig-Sava, M. A. (2019). Modern approaches in integrated management systems of quality, environmental and occupational health and safety. *Quality-Access to Success*, 20(S1), 105–108.
- D'Souza, C., Marjoribanks, T., Young, S., Mort, G. S., Nanere, M., & John, J. J. (2018). Environmental management systems: an alternative marketing strategy for sustainability. *Journal of Strategic Marketing*, 27(5), 417–434.
- European Commission. (2018). *A Clean Planet for all A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy*. Dostupné 23. 3. 2020, na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0773&from=EN>

- García-Sánchez, I. M., Gallego-Álvarez, I., & Zafra-Gómez, J. L. (2019). Do the ecoinnovation and ecodesign strategies generate value added in munificent environments? *Business Strategy and the Environment*. Article; Early Access
- Hammar, M. (2018). *Six Key Benefits of ISO 9001 Implementation*. Retrieved January 30, 2020, from <https://advisera.com/9001academy/knowledgebase/six-key-benefits-of-iso-9001-implementation/>
- Jugend, D., Pinheiro, M. A. P., Luiz, J. V. R., Junior, A. V. & Cauchick-Miguel, P. A. (2020). Achieving environmental sustainability with ecodesign practices and tools for new product development. *Innovation Strategies in Environmental Science*, 179–207.
- Junguitu, A. D. D., & Allur, E. (2019). The Adoption of Environmental Management Systems Based on ISO 14001, EMAS, and Alternative Models for SMEs: A Qualitative Empirical Study. *Sustainability*, 11(24), 7015.
- Nadae, J. D., Carvalho, M. M., & Vieira, D. R. (2019). Exploring the influence of environmental and social standards in integrated management systems on economic performance of firms. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 30(5), 840–861.
- Ozusaglam, S., Kesidou, E., & Wong, C. Y. (2018). Performance effects of complementarity between environmental management systems and environmental technologies. *International Journal of Production Economics*, 197, 112–122.
- Papagiannakis, G., Voudouris, I., Lioukas, S., & Kassinis, G. (2019). Environmental management systems and environmental product innovation: The role of stakeholder engagement. *Business Strategy and the Environment*, 28(6), 939–950.
- Pechancová, V., Hrbáčková, L., Dvorský, J., Chromjaková, F., & Stojanovic, A. (2019). Environmental management systems: an effective tool of corporate sustainability. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(2), 825–841.